

SOCIETAT

El CILEC busca els catalans morts durant la repressió franquista a Ceuta i el protectorat

Marta Carnicé

A l'edifici de correus de Larraix és on trobarem els primers morts en l'enfrontament entre militars sublevats i fidels a la República. Concretament, el mateix 17 de juliol de 1936

En el cementiri espanyol de Larraix, l'antiga ciutat del protectorat, hi ha 180 afusellats republicans.

Centenars de persones van ser víctimes de la ferotge repressió instaurada pel insurgent des de l'aixecament militar el 17 de juliol de 1936 a Ceuta i al Protectorat espanyol, entre elles diversos catalans. Arran de l'èxit obtingut a Guernica i les Canàries, el CILEC ha decidit rescatar una vegada més de l'anonimat a tots aquells compatriotes compromesos amb la democràcia i la República tot reconstruint les circumstàncies d'una persecució tan implacable com brutal. Per això hi ha enviat un equip d'investigadors. Es tracta del seu director, escriptor i professor, David Serrano Blanquer i la col·laboradora i també periodista de la CCRTV, Marta Carnicé Soria.

Els intents de reconèixer la realitat amagada de la història recent han proliferat a les portes dels trenta anys de la mort del general Franco. Amb tot, encara queda molt camí per recórrer. La nostra investigació va néixer amb la voluntat de recuperar la memòria i el nom d'aquells que van patir les conseqüències de la repressió feixista i que han quedat ignorats en fosses comunes i cementiris, en cunetes o en la lletra impresa de documentació pública, part de la qual es troba en pèssimes condicions i oblidada en diversos racons de dependències marroquines de difícil localització i accés.

Per què Ceuta i el Protectorat espanyol del nord d'Àfrica? Un dels principals motius rau perquè precisament en aquella zona, oblidada sovint a la península, és on es va donar el tret de sortida del malson que durant tres anys s'estendrà arreu de l'Estat espanyol com també perquè és on ens trobarem les primeres víctimes dels enfrontaments entre militars sublevats i fidels a la República, que a partir d'aleshores començaren a ser perseguits i eliminats implacablement. La nostra investigació pretenia, a més, donar a conèixer una realitat que, per la llunyania física de Ceuta i la incorporació de les ciutats del nord d'Àfrica al regne del Marroc, han quedat fins ara com un episodi marginal i no ha tingut el reconeixement de l'abast de la repressió fulminant, sistemàtica i organitzada de tots aquells que van mantenir-se fidels a la República.

Amb tot, la investigació no ha estat gens fàcil. I és que ens hem comptat amb les dificultats pròpies de la temàtica encara avui dia a l'estat, amb el tarannà d'un país veí, el Marroc, on van quedar els arxius espanyols arran de la cessió dels territoris del Protectorat al regne africà. Bona mostra d'aquesta manera de fer, del territori marroquí és que fins ara, ni el govern espanyol ni el marroquí s'han preocupat de centralitzar aquesta documentació, ubicar-la dignament i menys encara, possibilitar-ne el seu estudi. De fet, ha calgut convèncer magistrats, vice-cònsols espanyols, viceministres marroquins, alcaldes, alts funcionaris dels registres civils, intèrprets i ajudants diversos, personal militar i civil també divers en un llarg procés per poder accedir-hi. És més, hi ha hagut moments en què hem hagut de fer la mateixa gestió fins a tres vegades i, amb tot, hem tingut més dificultats.

Les forces afins als sublevats van exercir de manera sistemàtica i organitzada la repressió des de diversos centres. El CILEC ha pogut visitar els que encara avui es mantenen en peu i que ara alberguen casernes militars. El lloc més important és la fortalesa del Monte Hacho, situada a l'extrem est de la ciutat, sobre un prominent turó. Malgrat que el seu perímetre és visible des de qualsevol indret de la ciutat, el seu accés és restringit i les visites prohibides. Malgrat això, gràcies a la informació aportada per diversos familiars de detinguts, vam tenir constància de la presència dels seus en aquell recinte, així com del seu afusellament, la qual cosa ha permès seguir les restes de l'horror. Així, vam decidir dirigir-nos-hi. En un primer moment, el cos de guàrdia ens va impedir l'accés al recinte. Després de parlar amb diversos soldats, vam esbrinar que no ens hi deixaven entrar pel fet de no estar present cap responsable amb la graduació suficient per donar el vistiplau. Amb tot, la insistència va fructificar l'endemà després de contactar amb el capità de guàrdia O'Brady, qui, després de diversos intents i hores d'espera, va convèncer el Coronel de la caserna per fer una visita estrictament guiada i vigilada. L'entrada al recinte, per un túnel excavat a la muralla permetia entrar en una dimensió nova, aturada en el temps i plena de referents franquistes arreu. Però l'empremta brutal de l'horror, mai escrit fins ara ni fotografiat, són les marques de les metralladores i els fusells que hi ha sobre els murs de l'oest del recinte, on els presos eren executats de matinada. En un perímetre d'uns cent metres de mur, la pedra és curulla d'impactes de bala, de forats de diverses dimensions que ofereixen l'abast brutal de la repressió, sobretot en les setmanes posteriors a l'aixecament, i que ara el CILEC ha pogut recollir. També ens van dirigir cap a l'antiga la presó de García Aldave, el primer recinte des del qual els militars iniciaren la repressió. Amb tot, el blindatge de l'edifici ens va fer totalment impossible la seva entrada. L'edifici on es va exercir la

Les dones eren retingudes a la presó de dones de El Sarchal, un edifici en forma de fortalesa a l'extrem marítim d'una dels barris més depauperats de Ceuta.

Les dones eren retingudes a la presó de dones de El Sarchal, un edifici en forma de fortalesa a l'extrem marítim d'una dels barris més depauperats de Ceuta.

La fortalesa del Monte Hacho és el lloc on els sublevats van exercir la repressió més ferotge. Avui convertit en caserna, té una imatge fantasmagòrica i l'accés, restringit.

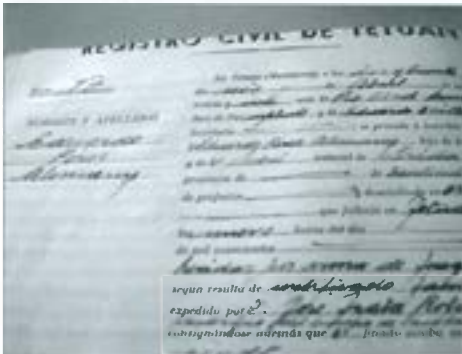

Un total de 169 dels 270 republicans assassinats a Ceuta entre 1936 i 1944 es van enterrar a la fossa comuna del cementiri de Santa Catalina del municipi. Trenta anys després de la mort de Franco, se'ls farà un reconeixement públic.

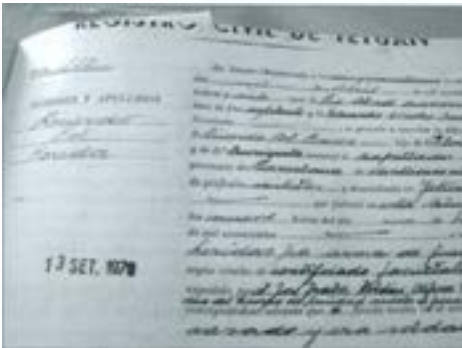
Les imatges mostren les partides de defunció dels catalans morts durant els primers anys de repressió franquista recollides als registres civils de Ceuta, Tetuan i Larraix.

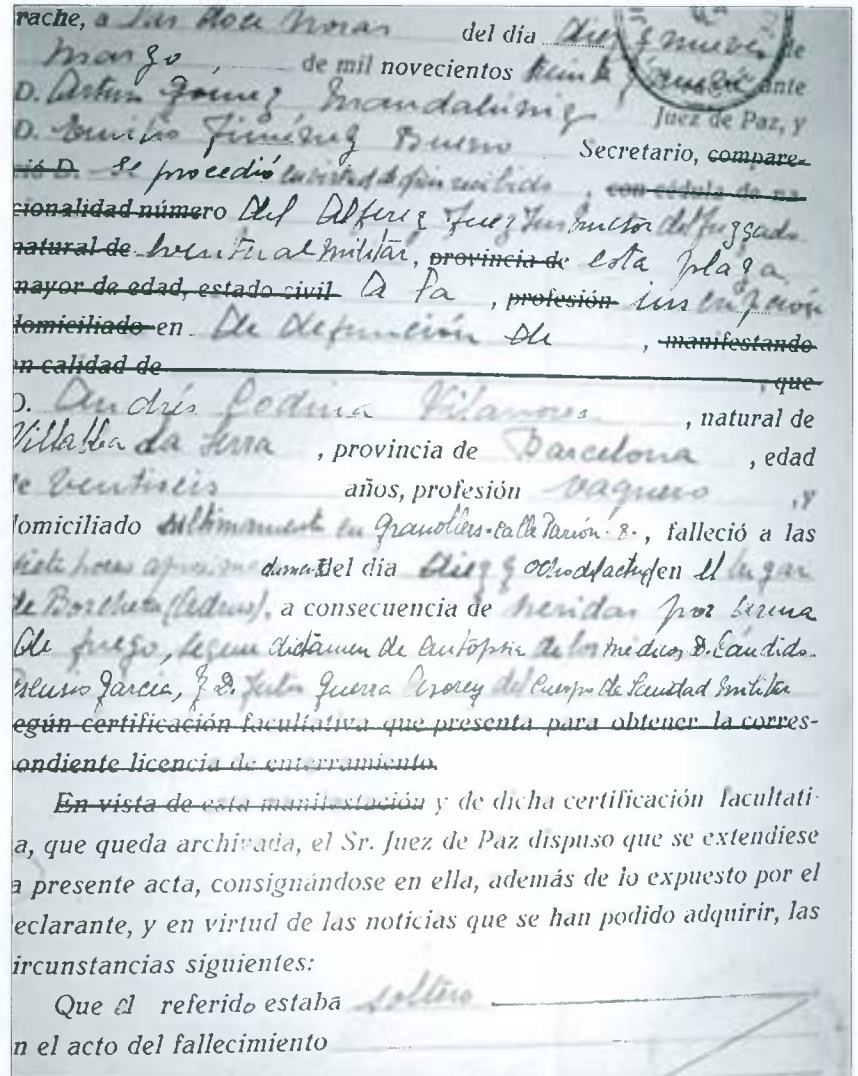
El tipògraf barceloní Francesc Martos va ser el primer català represaliat a Tetuan. Va morir la matinada del 20 d'agost de 1936 amb 59 recluses més.

Eduard Pérez era un industrial progressista lleidatà que va morir també en la saca que es va fer en el camp de El Mogote la matinada del 6 d'abril de 1937.

El soldat de Capellades, Ricard Pol Pereda, va ser assassinat la matinada de 1937 al camp de concentració de Tetuan de El Mogote.

El vaquer Andreu Codina Vilanova, natural de Vilalba de Sasserra però amb residència a Granollers, va ser executat a la via pública el 19 de febrer de 1938.

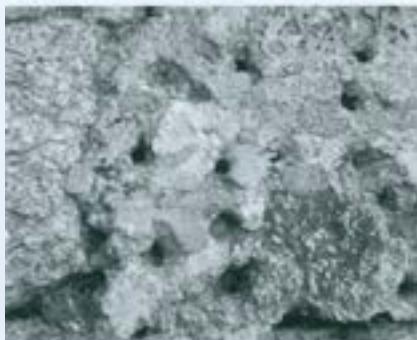

El sergent barceloní, Francesc Coll Rian, va ser reclus a la fortalesa del Monte Hacho, on el van afusellar la matinada del 2 de març de 1938.

repressió a les dones va ser a la presó de El Sarchal, avui dia totalment inhabitat. Es tracta d'un edifici quadrat en forma de fortalesa, de dependències petites i fosques sobre les mateixes roques que s'obren al mar, a l'extrem marítim d'un dels barris més depauperats de la ciutat. El seu accés és ben difícil per l'orografia pròpia de l'indret i l'orientació vers el mar obert la converteixen en una imatge tètrica i brutal de l'horror repressiu femení. El CILEC també es va dirigir al Protectorat, on es comptava amb diversos recintes de gestió de la repressió. El més destacat és el camp de concentració de El Mogote, amb una brutal repressió xifrada uns 200 afusellats. El camp, situat davant per davant de les barrades perifèriques de la ciutat, és desconegut per la població marroquina actual però ha estat localitzat gràcies la informació aportada pels supervivents.

A banda d'entrevistes i l'estada en els mateixos escenaris de la terrible acció dels sublevats als anys 30, hem recollit nombrosa informació als diversos arxius i registres de Ceuta i del Protectorat. A Ceuta van haver uns 270 afusellats, 169 cadàvers dels quals es troben a la fossa comuna del Cementiri de Santa Catalina. La majoria d'aquestes morts estan recollides en el registre civil, tant de Ceuta com del Protectorat, com a morts "por heridas de arma de fuego". Altres apareixen com a víctimes d'hemorràgies internes o per immersió i ofegament, les quals, tot i que no han estat comptabilitzades com a víctimes directes de la repressió, apunten clarament cap a la voluntat d'amagar-ne les causes reals. En qualsevol cas, es tracta d'eufemismes que emmascaren l'acció indiscriminada dels insurgents contra els detinguts, molts d'ells assassinats sense Consell de Guerra.

En qualsevol cas, si bé comptem amb estudis de la repressió sobre els catalans al nostre propi territori, hi ha poca informació sobre la seva repressió en altres zones de l'estat, tret dels casos esparsos de Gernika i les

Una de les mostres més clares que evidencia la brutal repressió que van exercir els sublevats contra els fidels a la República, i fins ara mai fotografiat, són les marques de les metralladores i els fusells sobre els murs de l'oest del recinte del Monte Hacho. En aquestes fotografies es pot veure la pedra curulla d'impactes de bala en un perímetre d'uns cent cinquanta metres del mur. Es tracta de forats de diverses dimensions que mostren l'horror viscut per republicans.

Canàries. Tot i que quantitativament el volum de catalans republicans assassinats a Ceuta no va ser excessivament nombrós, la seva identificació ha possibilitat al CILEC poder contrastar la totalitat de les procedències de la resta de represaliats, la qual cosa, en conjunt, ens ha permès obtenir una acurada i completa informació global del fenomen.

T O T E N M A R C S

MARC
Sul

Torres i Bages, 13 - Tel. 93 726 49 55 - 08201 SABADELL

CIABARRO
ART

Rambla de Sabadell, 82 • SABADELL
Telèfon 93 726 57 85